

4 X 4... CHEI DE DESCHIDERE A TEXTULUI LIRIC

Prof. Denisa-Violeta Dumitrescu
Școala Gimnazială “Carol I” Călărași

Argument:

“Poezia este muzica sufletului și, mai presus de toate, a sufletelor mari și sensibile”, spunea cândva Voltaire.

Un loc aparte între abilitățile de viață și în activitățile curente ale elevilor contemporani este ocupat de lectură, astfel încât dezvoltarea competențelor de lucru cu textul se impune ca prioritate nu doar în activitatea didactică, ci și în cea extrașcolară.

Ei bine, în urma aplicării unui chestionar privind lecturile elevilor de gimnaziu, în urma observării sistematice și a discuțiilor cu ei, a devenit foarte clar faptul că genul literar preferat nu este genul liric, iar forma textuală agreată nu este poezia. Cei mai mulți aleg să citească proză epică, de preferat romane grafice.

Să fie aceasta din cauză că sufletul lor nu mai simte muzica sau, și mai grav, că măreția și sensibilitatea ar fi dispărut din sufletele adolescenților de azi? Greu de crezut...

Mai degrabă poate fi vorba de lipsa unor ‘instrumente’ adecvate cu ajutorul cărora poezia să-și descopere tainele și profunzimile insesizabile la prima vedere. Astfel, pornind de la patru texte lirice cu tematică variată, am construit un atelier didactic pentru a oferi “chei” ce pot deschide universul oricărui text, indiferent de forma sau conținutul său, propunând patru metode de lucru și patru modalități de abordare a textului, adecvate vârstei și nivelului de pregătire al elevilor.

Activitatea propusă:

La disciplina “limba și literatura română”, sub tema generică “Modalități și metode de abordare a textului liric”, am provocat elevii claselor a VII-a și a VIII-a la o lecție bogată în texte, metode și modalități de abordare a textului.

Am format patru grupe de elevi, prin tragere la sorți (orice mijloc utilizat în acest sens este funcțional – după data / luna nașterii, după numărul din catalog, după sportul / culoarea / felul de mâncare preferat etc.), fără a se ține seama de preferințele lor de lectură.

Pentru că nu putem vorbi despre textul liric fără a vorbi despre emoție, am început cu un exercițiu de spargere a gheții. Am realizat un brainstorming pornind de la cerința: “Notați un cuvânt care să identifice sentimentele pe care le aveți în acest moment și un obiect care să ilustreze concret sentimentele numite.”

Fiecare grupă a primit, apoi, un text liric poetic, pe baza căruia a avut de răspuns unor cerințe astfel formulate, încât să asigure abordarea textelor printr-o modalitate și o metodă diferite pentru fiecare grupă în parte, astfel:

grupa 1 – textul “Oda soarelui” de Nicolae Labiș, modalitate de abordare ilustrativă, metoda cadranelor;

grupa 2 – textul “Martie” de Lucian Blaga, modalitate de abordare tabulară, metoda diagramei Venn;

grupa 3 – textul “Cântec” de George Topârceanu, modalitate de abordare centrată pe “punctele tari” ale textului, metoda cubului;

grupa 4 – textul “Întrebare” de Radu Gyr, modalitate de abordare din perspectiva comunicativă, metoda cvintetului.

Produsul final nu va fi un comentariu propriu-zis sau o interpretare complexă a textului, ci identificarea mesajului general și ilustrarea lui printr-un poster. Feed-back-ul și reflecția se realizează prin turul galeriei.

<p>Grupa 1 – text suport</p> <p>“Te naști din plasma zării cu limpezimi de-albuș, Ne dai în semicicluri lumina ta prin rază - Mă entuziasmează sublimul tău urcuș, Căderea ta în hăuri adânc mă întristează.</p> <p>Când urci, adapi pământul cu sângele-ți ceresc, Ucizi fără de milă bacterii ucigașe.</p> <p>Dar când cobori sub zare, piticii se fălesc Cu umbre pieritoare, dar mari, dar uriașe.”</p> <p style="text-align: right;">Nicolae Labiș, <i>Odă soarelui</i></p>	<p>Grupa 1 – fișă de lucru</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Citește textul. Identificați cuvintele necunoscute, dacă există, și clarificați sensul lor cu ajutorul partenerilor sau al profesorului. 2. Discutați particularitățile de structură / prozodie ale textului. 3. Care este sentimentul dominant exprimat în acest text ? Notați sintagmele care susțin alegerea făcută. 4. Care este obiectul în jurul căruia este construit textul ? 5. Identificați figurile de stil și comentați rolul lor în sugerarea caracteristicilor obiectului căruia i se închină poezia. 6. Realizați un poster prin care să ilustrați mesajul poetic pe care credeți că îl transmite textul, în urma celor descoperite anterior.
<p>Grupa 2 – text suport</p> <p>“Din caier încălțit de nouri toarce vântul fire lungi de ploaie. Flușturatici fulgi de nea s-ar așeza-n noroi, dar cum li-e silă - se ridică iar și zboară să-și găsească cuib de ramuri. Vânt și-i frig – iar mugurii prea lacomi de lumină își zgulesc acum urechile în guler.”</p> <p style="text-align: right;">Lucian Blaga, <i>Martie</i></p>	<p>Grupa 2 – fișă de lucru</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Citește textul. Identificați cuvintele necunoscute, dacă există, și clarificați sensul lor cu ajutorul partenerilor sau al profesorului. 2. Discutați particularitățile de structură / prozodie ale textului. 3. Care este modul de expunere dominant în text ? 4. Cu ajutorul unei diagrame Venn, notați elementele câmpului lexical al naturii și elementele cu care acestea intră în relație pentru a constitui figuri de stil. 5. Comentați rolul figurilor de stil în conturarea tabloului general descris în text. 6. Realizați un poster prin care să ilustrați mesajul poetic pe care credeți că îl transmite textul, în urma celor descoperite anterior.

<p>Grupa 3 – text suport</p> <p>“Frumoasă ești, pădurea mea, Când umbra-i încă rară Și printre crengi adie-abia Un vânt de primăvară...</p> <p>Când de sub frunze moarte ies În umbră viorele, Iar eu străbat huceagul des Cu gândurile mele...</p> <p>Când strălucesc sub rouă grea Cărări de soare pline, Frumoasă ești, pădurea mea. Și singură ca mine...”</p> <p style="text-align: right;">George Topârceanu, <i>Cântec</i></p>	<p>Grupa 3 – fișă de lucru</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Citește textul. Identificați cuvintele necunoscute, dacă există, și clarificați sensul lor cu ajutorul partenerilor sau al profesorului. 2. Discutați particularitățile de structură / prozodie ale textului. 3. Identificați cuvintele-cheie, construcțiile care vă atrag atenția, elementele de bază în jurul cărora credeți că se dezvoltă textul. 4. Cum se realizează legătura între elementele descoperite anterior pentru a constitui un mesaj unitar? 5. Comentați posibilele sensuri ale repetiției primului vers, eventual în relație cu titlul textului. 6. Realizați un poster prin care să ilustrați mesajul poetic pe care credeți că îl transmite textul, în urma celor descoperite anterior.
<p>Grupa 4 – text suport</p> <p>“Adâncă-i noaptea, orele profunde... Gemând, spre raftul cărților mă-ndrum și-ntreb în șoaptă fiecă volum: -Tu ești? Și cartea fuge și se-ascunde.</p> <p>Plângând, întreb portretul ei acum: -Tu ești? Și nici iubita nu-mi răspunde. Îmi umplu cupa-n vin să mă scufunde, întreb: -Tu ești? Și cupa piere-n fum.</p> <p>Și-ntreb și spada mea: -Tu ești? Și tace. Și, cum mă prăbușesc în jilț, înfrânt, din zid o umbră albă se desface...</p> <p>Mă-ntorc spre ea cu sânge în cuvânt și-n ochii lui Iisus e numai pace. Întreb: -Tu ești? Și umbra spune: -Sânt.”</p> <p style="text-align: right;">Radu Gyr, <i>Întrebare</i></p>	<p>Grupa 4 – fișă de lucru</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Citește textul. Identificați cuvintele necunoscute, dacă există, și clarificați sensul lor cu ajutorul partenerilor sau al profesorului. 2. Discutați particularitățile de structură / prozodie ale textului. 3. Care sunt elementele situației de comunicare pe care le puteți descoperi în text? 4. Ce atribute ale fiecărui rol de comunicare sunt exprimate în text? Care sunt transformările prin care trece fiecare ? 5. Realizați un cvintet prin care să exprimați mesajul din text. 6. Realizați un poster prin care să ilustrați mesajul poetic pe care credeți că îl transmite textul, în urma celor descoperite anterior.

În ora următoare celei în care a avut loc activitatea descrisă am reluat atelierul, pe baza, evident, a altor texte suport.

A urmat modificarea corespondențelor propuse între metodele de lucru și modalitățile de abordare, pentru a revela puterea de decizie a elevului cititor în fața textului și, în special, pentru

a ilustra posibilitățile de interpretare, limitate doar de propria încredere, de propria putere de analiză și sinteză, de propria sensibilitate, de propria fantezie.

Astfel, elevii au călătorit pe drumuri variate în bogăția semantică a textului poetic și fiecare a avut prilejul să-și descopere “cheia” preferată pentru intrarea în universul lirismului.

Bibliografie:

1. Pamfil, Alina - Limba și literatura română în gimnaziu – *Structuri didactice deschise*, Ed. Paralela 45, 2003
2. Norel, Mariana & Sâmihaian, Florentina – *Limba și literatura română. Didactica limbii și literaturii române (II)*, Proiectul pentru învățământul rural, Ministerul Educației și Cercetării, 2006
3. <http://www.romanianvoice.com/poezii/>
4. Masteratul de “Didactici ale disciplinelor filologice”, din cadrul Facultății de Litere, Universitatea din București
5. Secieru, Mihaela – *Didactica limbii române*, Universitatea “Al. I. Cuza”, Catedra de limba română și lingvistică generală, Iași, 2004